

Bjørulf Toraldsen:

**«For 50 år siden i dag
tok marerittet slutt...»**

(Kong Harald i sin minnetale 8. mai 1995.)

i skyggen av freden

Om å være barn av en NS-mann – 50 år etter krigen...

108587

FREDS-BARN:
Berulf Turaldsen
ble født mens
Norge og Hamar
jublet over freden
som endelig var
gjenvunnet etter
fem års tysk ok-
kupasjon. Men
freden har også
hatt sine skygge-
sider. Barn av
landssvikene har
fått føle den an-
dre siden av fre-
den på kroppen.
Berulf Turaldsen
er en av dem.

FOTO: HANS BROX

HAMAR: Fem år gammel møtte Berulf Taraldsen (49) sin far for første gang. Siden utviklet de to et godt far-sønn-forhold, men unge Taraldsen har alltid måttet leve med vissheten om at faren har sonet sin straff i fengsel. Og ikke en hvilken som helst straff: Thor K. Taraldsen ble dømt til 20 års fengsel og straffearbeid for sitt landssvik under den andre verdenskrigen. – Om det har preget mitt liv? Jeg vet ikke, kanskje, på noen områder har det vel det, sier Berulf Taraldsen.

om barn av en framtreddende NS-mann kjenner Berulf Taraldsen også den andre siden av medalje-glansen rundt 8. mai. Mens Norge feirer og jubler over friheten som ble vunnet etter fem års okkupasjon, vet Taraldsen så inderlig godt at han ikke har noen ærerik fars-historie å trekke fram på den store dagen. Men han er heller ikke den som beklager seg over dårlig behandling opp gjennom årene. – Jeg kan ikke si jeg er blitt spesielt dårlig behandlet fordi jeg er sønn av en NS-mann. På den annen side skal jeg heller ikke underslå at jeg har blitt minnet på min fars krigshistorie enkelte ganger, sier han.

RIBBET

Berulf Taraldsen er født mellom to atom bomber – (Hi-roshima 6. august, Nagasaki 9. august.) 7. august 1945 så det fenite – og siste – eplet på Taraldsen-treet dagens lys for første gang, med i barndomshjemmet var det egentlig ikke mye lys å snakke om akkurat da. Tre måneder forvegen – 8. mai 1945 – ble faren hentet av politiet og senere stilt for domstolen tiltalt for landssvik. Dommen lød på 20 års fengsel og straffearbeid. Hjemme i Moelv satt mor og fire barn heller ribbet tilbake. Politiet beslagla alt de kom over – barnas leker inkludert – til fordel for statskassa.

DET FØRSTE MØTET

– Akkurat det husker ikke jeg noen ting av, men jeg husker veldig godt mitt første møte med far, forteller Berulf Taraldsen. I 1950 slapp faren ut av fengsel og traff for første gang sin da nesten fem år gamle sønn.

– Som fem-åring var det vanskelig å forsones seg med

at den fremmede mannen som sto framfor meg var min egen far, sier Berulf Taraldsen uten egentlig å kunne gi noe svar på om fraværet av en far de fem første leveårene på noen måte har preget livet senere.

– Jeg tror egentlig heller ikke det har preget meg i vesentlig grad det å vite at min far stod på den gale siden under krigen, sier han. – Jeg utviklet et godt og nært forhold til min far og lærte ham å kjenne som en usedvanlig kunnskapsrik og rettskaffen mann. Jeg så aldri en nazist i min fars øyne, heller ikke gjorde han noe forsøk på å veilede meg inn i bestemte spor i politikken.

LENSMANN

Thor K. Taraldsen var lensmannsfullmektig i Grue i Solør da krigen brøt ut i april-dagene i 1940. I februar 1941 gikk det ut en oppfordring fra lensmannsbetjentenes landslag til alle lensmenn, lensmannsbetjenter og fullmektiger om å melde seg inn i Nasjonal Samling. Motivet var å hindre tyskerne i å fysisk bekle politietaten.

Ikke alle lensmenn, betjenter og fullmektiger meldte seg inn i NS, men mange gjorde det – blant andre lensmannsfullmektig Taraldsen i Grue. Kort tid senere ble han innsatt som lensmann i Ringsaker og tjenestegjorde her fram til han ble utnevnt til fylkesfører i Møre og Romsdal i 1944. Her fungerte han fram til arrestasjonen 8. mai 1945. – Ideologisk var ikke min far stormazist, men i funksjon var han det, sier Berulf Taraldsen.

FORSONING

På dagen 50 år etter avslutningen av den andre verdenskrigen, rakk stortingspresiden

dent Kirsti Kolle Grøndahl ut en forsonende hånd til barna av tidligere NS-medlemmer.

– Vi bør være mer opptatt av å bekjempe intoleransen og likegyldigheten i vår egen tid, fremfor å fordømme feil som ble begått for 50 år siden, sa hun i sin minnetale i Stortinget. Berulf Taraldsen tar gjerne i mot den hånden, men for egen del har han aldri – i hvert fall sjelden – følt seg uglesett i samfunnet fordi han er sønn av en tidligere framtreddende NS-mann.

– Mulig det har å gjøre med at jeg er den jeg er – aldri redd for å stå fram og ta ansvar og forpliktelser i samfunnet – men det er også mulig det har sammenheng med at vi bor her i Hamar, sier Taraldsen. Slik han kjenner hamarsingene, har han lært dem å kjenne som tolerante vesener som ikke lar farens «sidesprang» gå ut over barna han etterlot seg. – Jeg følte meg på ingen måte kuert i barndommen fordi jeg var et barn av Taraldsen, sier han.

SKYGGER

Å påstå at Berulf Taraldsen har levd et snart 50-årig liv helt uten anstrøk av skygger fra farens fortid i NS-uniform, vil være å trekke idyllen for langt.

– Enkelte ganger har fars fortid innhentet hans sønn, innrømmer Taraldsen. Noen få ganger i oppveksten opplevde han at lekekamerater av ham ble kalt inn igjen av foreldrene – fordi de lekte med unge Taraldsen. – Jeg skjønnte ikke den gang hvorfor, men ser jo sammenhengen nå, sier han.

Elever, lærere og foreldre på skolene i barndommen nevnte aldri med ett ord at Berulf Taraldsen nedstammet

fra et tre man helst ikke plukket frukter fra. – Jeg tror faktisk toleransen her i Hamar er større sånn sett enn den er mange andre steder i landet, sier han i dag – 45 år etter at faren slapp ut av fengsel. Men han må likevel innrømme at han erindrer å ha oppfattet bestemte signaler under besøk på en del offentlige kontorer opp gjennom årene. Navnet Taraldsen hadde ikke den beste klangen på andre siden av skranken.

FRYKT

– Jeg vet egentlig ikke om signalene ble uttrykt direkte, eller om det bare var jeg som var ekstra på vakt av frykt for å bli brennmerket av omgivelsene, men jeg følte i hvert fall det slik at det enkelte ganger oppsto en misklang i lokalet da mitt etternavn svirret i lufta. Men det er jo også en pris barn av landssvik-dømte har måttet betale i årene etter krigen: En stadig – bevisst eller ubevisst – frykt for at ens eget navn skal knyttes til farens synder under krigen.

– Jeg skal heller ikke under-slå at jeg har oppfattet enkelte «slengbemerkinger» ute på gata, men egentlig har det vært så lite at det ikke er noe å snakke om, sier han.

MOTARBEIDET

Men intoleranse finnes – og så hos mennesker med delvis framskutte posisjoner i samfunnet. Det finnes de som ikke skiller mellom farens synder og sønnens egenverd.

På 1970-tallet posisjonerte Berulf Taraldsen seg i det lokale politiske miljøet i Hamar. Den taleføre, «allesteds-nærværende» ungjyplingen gjorde kométkarriere innenfor partiet Høyre i Hamar. Han ble valgt til leder av Hamar Unge

Høyre i 1972, gjorde seg tidlig bemerket med en klar, politisk profil og engasjement, og ble senere valgt inn i formannskap og kommunestyre. Under kommunevalget i 1979 var Berulf Taraldsen bare femti stemmer fra ordførerbureten i Hamar.

Men:

Mens den unge og fremadstormende Taraldsen seilte på en bølge av medgang i egne rekker og økende oppslutning blant velgerne i gata, ble det i kulissene i partiet Høyre jobbet for å hindre kométen i å nå toppen. Sterke krefter satte bevegelser i gang for å hindre sønnen av NS-mannen i å nå lenger enn han allerede hadde gjort på den politiske arena. Farens fortid var begrunnelsen for stopp-ordren, men verken Taraldsen eller flertallet i Høyre lot seg stoppe.

ADVART

Som gullsmedlærling på slutten av 60-tallet ble Berulf Taraldsen også ved et tilfelle minnet om at han egentlig burde trå varsomt og ta til takke med de oppgavene han fikk. Han var tross alt sønn av en landssviker. Påminnelsen kom da læringen klaget til mesteren over ensidig arbeid og små utfordringer på verkstedet.

– Jeg vil ikke bare sitte her og maskingravere, jeg vil lære noe mer, sa Taraldsen.

– Vi er blitt advart mot deg, sa en tydelig irritert gullsmedmester.

Men læringen ble «tatt til nåde» og er i dag selv mester. Til nå har han ført to unge lærlinger opp til fagbrevet...

REPRESENTANT

– Joda, det har nok kostet litt opp gjennom årene å være

sønn av en framtreddende NS-mann. Men i det store og hele har ikke jeg mye å beklage meg over, sier Berulf Taraldsen. Når han likevel står fram og tar i mot den forsonende hånden som stortingspresidenten rakk ut på frigjøringsdagen, så er det som en representant for alle de NS-barna i Norge som virkelig har fått svi for fedrenes synder for mer enn 50 år siden. De er mange, de har lidd mye, men aldri fått komme til orde.

FOLKEPISKEN

– Mange barn av NS-folk har lidd mye etter krigen, men det er også en annen gruppe som har fått kjenne folkepiskken – og kanskje enda hardere enn barna, minner Berulf Taraldsen om:

NS-folkenes hustruer! Ingen har noensinne spurt dem om skyld eller uskyld, men mange har gladelig senere «svingt piskken» uten at kvinnene kanskje hadde gjort seg «skyldig» i annet enn å være gift med mannen de var glad i – og sto uten reell innflytelse i mannens valg av stædet under krigen.

– Min mor er en av dem. Hun er kanskje den av oss som har måttet tåle den største belastningen, og som har fått merke rettsoppgjøret som særlig opprivende og smertefullt. For henne – og hennes like – er det blitt mange søvnløse netter gjennom femti år. Helt opp til denne dag. Og så de fortjener nå et tilgivelsesens håndtrykk.

Sier Berulf Taraldsen. På vegne av mange. Veldig mange.

*Hamar Arbeiderblad
2015-95*

HA: SVERRE FRILSETH